

3. Bazylevych, V.D., (2012), “Concentration in the banking sector of Ukraine: current state and ways of regulation”, *Bankivs'ka sprava*, vol 2, pp. 3-18.
4. Jesse Pound, (2019), “Global stock markets gained \$17 trillion in value in 2019”, Available at: <https://www.cnn.com/2019/12/24/global-stock-markets-gained-17-trillion-in-value-in-2019.html> (Accessed 14.04.2020).
5. Elaine Kurtenbach, (2020), “Asian shares plunge after Wall Street's worst day since '87”, Available at: https://apnews.com/f4dec5de0bcb4d32a1e28ada66e2fc6f?utm_campaign=SocialFlow&utm_medium=AP&utm_source=Twitter (Accessed 14.04.2020).
6. BBC, (2020), “US oil prices turn negative as demand dries up” Available at: <https://www.bbc.com/news/business-52350082> (Accessed 14.04.2020).
7. Minfin, (2020), “Tsina nafty za 2020” Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/oil/> (Accessed 14.04.2020).
8. Minfin, (2020), “Tsina benzynu za 2020” Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/markets/fuel/> (Accessed 14.04.2020).
9. Natsional'nyj bank Ukrainy, (2020), “Dokhidnist' OVDP na pervynnomu rynku”, Available at: https://bank.gov.ua/files/OVDP_mis.xlsx (Accessed 14.04.2020).
10. Dziubliuk, O. V. (2020), *Rozvytok bankivs'koi systemy Ukrainy iak osnova realizatsii stratehii ekonomichnoho zrostannia* [Development of the banking system of Ukraine as a basis for the implementation of economic growth strategy], TNEU, Ternopil', Ukraine.

УДК 339.9

JEL classification: F13, F53, O19

Редько К.Ю.

канд. економ. наук
ORCID ID: 0000-0003-2609-3471

Голембіовська Ю. Ю.

ORCID ID: 0000-0002-9911-968X

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ЗАВДЯКИ ЧЛЕНСТВУ У СВІТОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ

TRANSFORMATION OF THE STRUCTURE OF THE UKRAINIAN ECONOMY THANKS TO MEMBERSHIP IN THE WORLD TRADE ORGANIZATION

Статтю присвячено вступу України до СТО, особливо – наслідкам цього процесу для національної економіки. Автори дають оцінку потенційним перевагам та втратам від вступу України до цієї міжнародної організації. У статті охарактеризовано розвиток галузей та підгалузей в умовах членства України в СТО. Проведене дослідження, щодо структури та динаміки складових ВВП та зовнішньоторговельних показників за період 2007-2019 років, дозволило оцінити

значення галузі в економіці країни, стійкість та розвиток під необмеженим впливом кон'юнктури світового ринку. Досліджено динаміку внутрішньо-економічної діяльності, в якій спостерігається зміцнення позицій агропромислового комплексу та послуг, погіршення показників виробничих діяльностей та пов'язаних з ними інших ВЕД. Аналіз переробної промисловості позитивно характеризує структурні зрушення щодо деревообробної промисловості, легкої, виробництва полімерів та мінеральної продукції, харчової, негативно – щодо машинобудування, металургії, нафтопродуктів. Досліджено експортноорієнтовані галузі як ті, що знаходяться під впливом протекціонізму. Проаналізовано необхідні для дослідження зовнішньоторговельні показники: динаміки експорту галузі, частку експорту галузі від сукупного, відносний обсяг сальдо галузі та поглиблено окреслено тенденцію щодо товарних груп відповідних галузей. Позитивною динамікою за усіма показниками характеризується АПК. Усі зовнішньоторговельні показники деревообробної промисловості зростають, крім картонно-паперової продукції, чистий експорт якого є від'ємним. Негативна тенденція в зовнішньоекономічній діяльності виявлена у машинобудування, легкої та хімічної промисловості, металургії, полімерної продукції. Визначено неоднозначними показники щодо коксу, нафто- та мінеральних продуктів, фармацевтики – сальдо є від'ємним, проте має позитивну динаміку. Показано, що найбільш позитивні показники за умови членства України в СОТ спостерігаються у агропромислового комплексу та деревообробної промисловості. В структурі національної економіки також відзначено розвиток фармацевтики, виробництва мінеральної продукції, що прослідковується і в зовнішньоторговельній діяльності, виробництва полімерів, легкої промисловості та послуг. Незважаючи, на значення металургії як експортноорієнтованої галузі прослідковується негативна тенденція, те ж стосується машинобудування, окрема продукція якого є лібералізованою.

Ключові слова: Світова організація торгівлі (СОТ); галузі економіки; зовнішньоторговельні показники; ВВП.

The article is devoted to Ukraine's accession to the WTO, especially to the consequences of this process for the national economy. The authors assess the potential benefits and losses of Ukraine's accession to this international organization. The article describes the development of industries and sub-industries in the context of Ukraine's membership in the WTO. The study on the structure and dynamics of GDP and foreign trade indicators for the period 2007-2019, assessed the importance of the industry in the economy, sustainability and development under the unlimited influence of world market conditions. The dynamics of domestic economic activity has been studied, in which there is a strengthening of the position of the agro-industrial complex and services, deterioration of production activities and related other foreign economic activity. The analysis of the processing industry positively characterizes the structural changes in the woodworking industry, light industry, production of polymers and mineral products, food, negatively - in relation to mechanical engineering, metallurgy, petroleum products. Export-oriented industries as those under the influence of protectionism have been studied. The foreign trade indicators necessary for the study are analyzed: the dynamics of the industry's exports, the share of the industry's exports from the total, the relative volume of the industry's balance, and the trend in relation to the product groups of the respective industries is outlined. The agro-industrial complex is characterized by positive dynamics in all indicators. All foreign trade indicators of the woodworking industry are growing, except for cardboard and paper products, whose net exports are negative. A

negative trend in foreign economic activity was found in mechanical engineering, light and chemical industries, metallurgy, and polymer products. Ambiguous indicators for coke, oil and mineral products, pharmaceuticals are defined - the balance is negative, but has a positive trend. It is shown that the most positive indicators of Ukraine's membership in the WTO are observed in the agro-industrial complex and woodworking industry. The structure of the national economy also marked the development of pharmaceuticals, production of mineral products, which can be traced in foreign trade, polymer production, light industry and services. Despite the importance of metallurgy as an export-oriented industry, there is a negative trend, the same applies to mechanical engineering, some products of which are liberalized.

Keywords: World Trade Organization (WTO); sectors of the economy; foreign trade indicators; GDP.

Вступ. Світова організація торгівлі або СОТ на сьогодні є основою для регулювання міжнародної економіки, яка регулює понад 98% світової торгівлі. Вона визначає правила та процедури для відкритості світового ринку такі як тарифне регулювання, технічні регламенти та нормативи, санітарні заходи, захист інтелектуальної власності. Структура СОТ здійснює правовий захист шляхом вирішення суперечок країн-учасників СОТ, надання останнім юридичних консультації в переговорних процесах. Очевидним етапом інтеграційних процесів України до світової спільноти був вступ в 2008 р до СОТ. В той час із спрощенням зовнішньоторговельних процедур було пов'язано багато оптимістичних прогнозів вітчизняних економістів, щодо надання доступу до іноземних ринків товарів та послуг, зменшення вартості імпорту сировини та напівфабрикатів для подальшого власного виробництва, покращення регулювання та спрощення процедур сертифікації та стандартизації і врегулювання поточних торговельних проблем і спірних питань як у дво-, так і багатосторонньому форматі для всіх ланок бізнесу [1].

За останні десять років співпраці з СОТ можна побачити сильні та слабкі сторони України. До останніх можна віднести недостатній досвід в формуванні вигідної для держави співпраці, потреба в перегляді неефективних заходів протекціонізму, недостатня кількість кваліфікованих менеджерів та маркетологів, неспроможність української економіки швидко пристосовуватись до змін, недовіра до влади та інших учасників ринку, корумпованість і бажання збагатитися за рахунок державних багатств у політичній еліті та багато іншого.

Постановка цілей. Вплив СОТ на економіку України описано в працях вітчизняних фахівців Клименко І.В. [2], Ус І.В. [3], Андрійчук В.Г. [4], Фомін І.С. [5], Пахомової Н. І. [6]. Дослідження реалізації економічних інтересів України висвітлено в аналітичних роботах О. Барановського [7], І. Бураковського [8], Іванова Є. І. [9], Гужви І. Ю. [10] та інших. Єдине висвітлення теми впливу СОТ на галузі України зроблено інститутом економічних досліджень та політичних

консультацій в 2015 році, саме це визначає наше подальше дослідження структурного аналізу галузей та їх розвиток [11]. Отже, *метою роботи* є аналіз зміни стану галузей промисловості за допомогою динаміки структури ВВП та складових зовнішньоекономічної діяльності за 2007-2019 роки.

Методологія. Для досягнення мети дослідження використано теоретичні та обчислювальні методи. До теоретичних відносяться структурно-функціональний, метод порівняння, логічний аналіз, метод узагальнення. Розрахунки здійснювали за допомогою програми Microsoft Excel з використанням інформаційної бази даних державної служби статистики України.

Результати досліджень. Міжнародна торгівля є одним із чинників безпосереднього впливу на динаміку розвитку національної економіки.

За останнє десятиліття відбувалося багато значних подій, що погіршували чи покращували економіку України: два макрофінансових шоки в 2008-2009, 2014-2015 роках та найбільший приріст економіки в 2011р. Такі аномальні впливи та значна інфляція зумовили значне коливання ВВП та зміну його структури (рис. 1).

Зменшення ВВП переважно зумовлено кризами, збільшення його у 2008 році знаходиться в межах природного зростання та не показує очікуваного рівня стимулювання економіки за рахунок відкриття кордонів. Дане зростання характеризується збільшенням частки агропромислового комплексу, добувної промисловості, транспортних послуг та інших внутрішніх економічних діяльностей, тим часом, торгівля не втратила свого значення. Такий набір ВЕД та подальша динаміка показує їх важливість в структурі ВВП.

За 2007-2018 роки частка агропромислового комплексу в цілому зростала, частка збільшилась майже вдвічі, зниження в 2010 та 2012 роках характеризуються відсутністю приросту ВВП за цінами 2016 року. Переробна промисловість займала основне місце в структурі ВВП до 2011 р, проте через постійне зменшення її частки в економіці України цю роль перейняла торгівля, частка якої знижується повільніше. Скорочує свій вклад в економіку також добувна промисловість, будівництво та постачання електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря. Натомість транспортні послуги та інші ВЕД впродовж 2007-2018 років зростали.

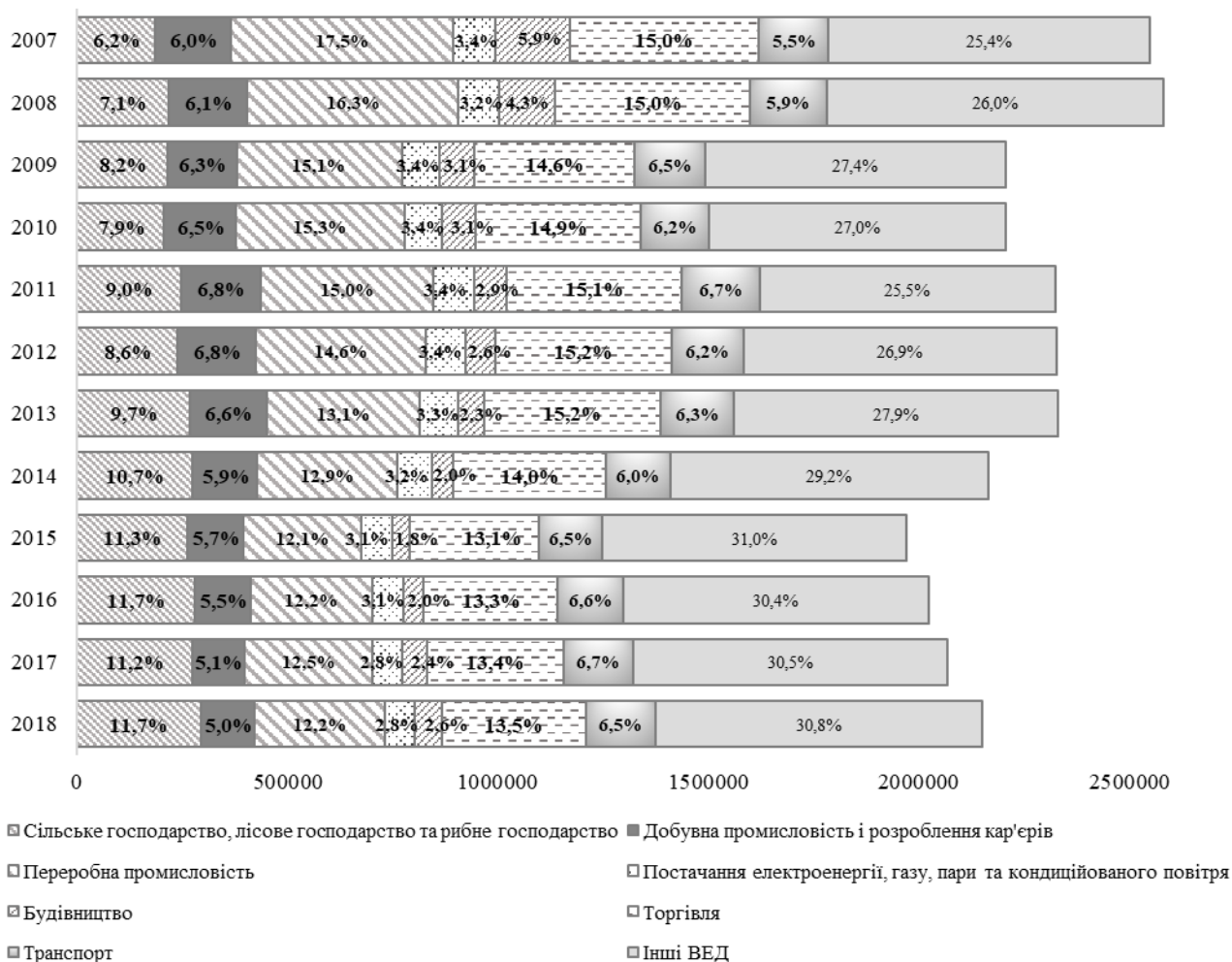

Рисунок 1 – ВВП за 2007-2019 роки в постійних цінах 2016 року, млн грн

Джерело: складено на основі [12]

Таким чином, за 2007-2018 роки мали розвиток лише агропромисловий комплекс, транспорт та інші ВЕД, що в основному є іншими послугами, тоді як виробництво та пов'язані з ним галузі втратили свої позиції, остання є свідченням негативних процесів, що відбулися з національною економікою.

На рисунку 2 детальніше показана динаміка обсягу та структури переробної промисловості. Інформація про фармацевтику за 2007-2009 роки відсутня.

Зростання впливу харчової промисловості підтверджується і на даному рисунку, особливо відчутним це є в 2009 році. Під час процесу приєднання до СОТ експерти надавали негативні прогнози щодо загрози для української харчової продукції. Однак, сталось навпаки, а саме: обсяги виробництва продукції не тільки зросли, але й збільшили свою частку на світовому ринку. Також незначне підвищення спостерігалось для галузі виробів з деревини та паперу до 2009 року,

після чого відбувся істотний спад. Згідно з статистичними даними в 3,5 рази підвищилися обсяги виробництва, для гуми та пластмаси, основний стрибок спостерігався в 2010 році [12]. Становище легкої промисловості було доволі перемінливим, проте можна спостерігати незначне збільшення її частки. Позиції інших галузей економіки погіршилися за даний період.

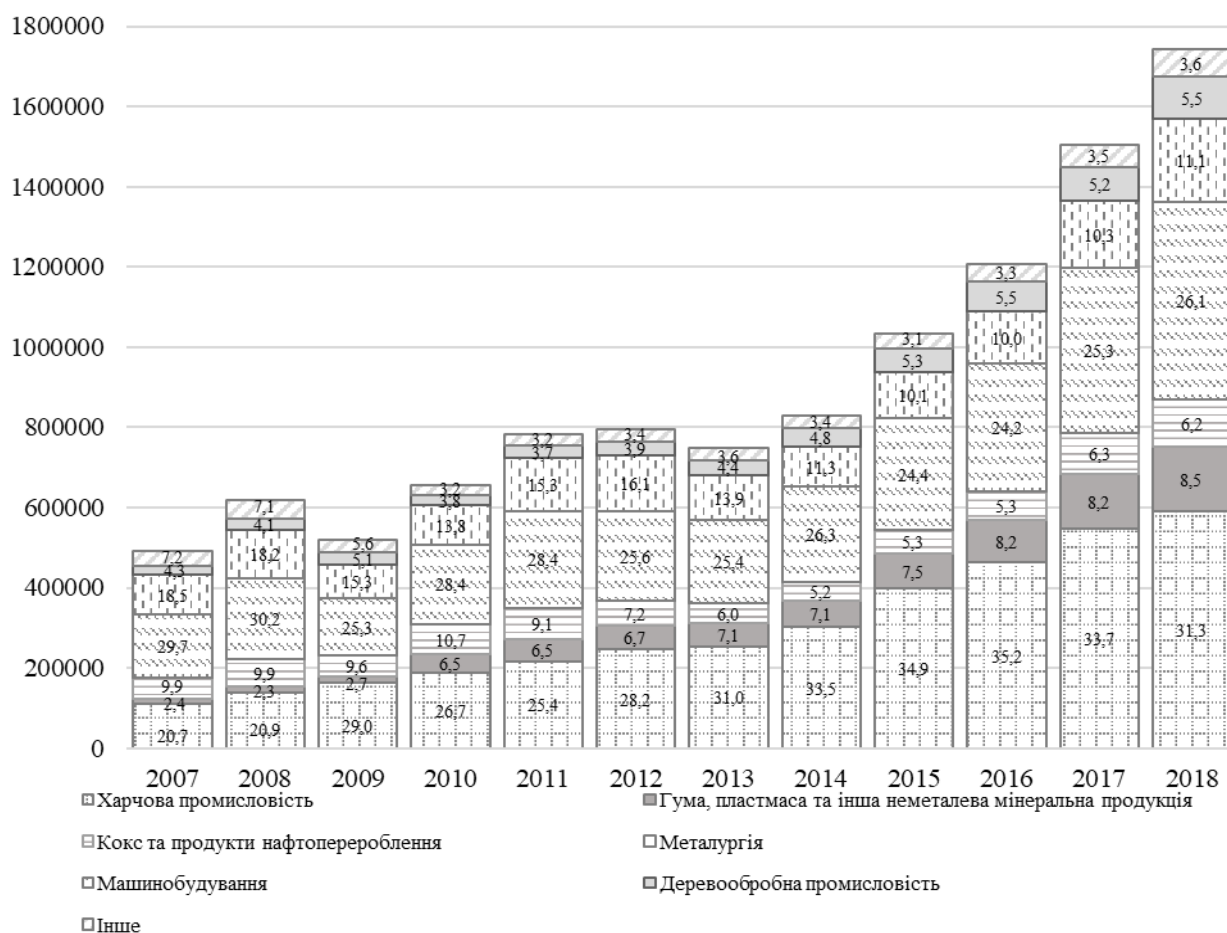

Рисунок 2 – Динаміка обсягу та структури переробної промисловості за 2007-2018 роки, %

Джерело: складено на основі [12]

З часів вступу в СОТ влада України в основному застосовувала субсидії та умовно торгівельно-захисні заходи для захисту вітчизняного виробника, тарифи та ліцензування в якості заходів лібералізму щодо товарів наведених в таблиці 1. Товари, до яких втілюється протекціонізм, є переважно провідними та експорто-орієнтованими. Лібералізовані товари вироблені в Україні не відрізняються достатньою конкурентоспроможністю порівняно з іноземними. Це збільшує структурну диспропорцію економіки.

Таблиця 1 – Державне втручання в сектори світової економіки

Лібералізм		Протекціонізм	
Сектор	Заходи, од.	Сектор	Заходи, од.
Прилади і контрольні-вимірювальні інструменти, крім оптичних	28	Продукція з сталі чи заліза	71
Інші спеціальні машини та деталі	28	Зернові	67
Інші машини та деталі загального призначення	27	Автомобілі, причепи, відповідні запчастини	49
Інші електротехнічні прилади та деталі	24	Електрична енергія	45
Теле- та радіопередавачі; камери; телефони	21	Інші вироби з металу	41

Джерело: складено на основі [13]

Стабільність та розвиток галузі на світовому ринку характеризується зовнішньоторговельними показниками, в тому числі динамікою експорту, значимості галузі в сукупному експорті та відносним обсягом перевищення експорту над імпортом, які наведені в таблиці 2 та розраховані за формулами:

$$\text{Коефіцієнт зростання експорту галузі}_{i-\text{го року}} = \frac{\text{Експорт галузі}_{i-\text{го року}}}{\text{Експорт галузі}_{2007 \text{ р.}}}$$

$$\text{Частка від сукупного експорту галузі}_{i-\text{го року}} = \frac{\text{Експорт галузі}_{i-\text{го року}}}{\text{Експорт всього}_{i-\text{го року}}} * 100\%$$

$$\text{Відношення сальдо до експорту галузі}_{i-\text{го року}} = \frac{(\text{Експорт галузі}_{i-\text{го року}} - \text{Імпорт галузі}_{i-\text{го року}})}{\text{Експорт всього}_{i-\text{го року}}}$$

В структурі експорту найбільший розвиток спостерігається у агропромислового комплексу, що в останні роки займає близько 40% експорту. У машинобудування та металургії, що також є основними статтями експорту, спостерігаються проблеми, які є особливо відчутними після 2014 р. Деревообробна промисловість демонструє стійке зростання, що призвело, в тому числі, до позитивного значення сальдо з подальшим приростом. Показники полімерних матеріалів, хімічної та легкої промисловості показують у цілому негативну динаміку. Неоднозначними результатами характеризується кокс, нафто- та мінеральні продукти.

Таблиця 2 – Коефіцієнтні показники зовнішньої торгівлі, 2007-2019 роки

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Агропромисловий комплекс											
1	1,733	1,523	1,590	2,049	2,861	2,724	2,668	2,331	2,446	2,842	2,979
2	16,2	24	19,3	18,8	26	26,8	28,3	38,3	42,0	41,0	39,3
3	0,435	0,95	0,42	0,50	0,58	0,52	0,64	0,76	0,75	0,76	0,73
Гума, пластмаса, полімери											
1	1,011	0,571	0,694	0,95	1,013	0,798	0,594	0,418	0,415	0,569	0,703
2	1,5	1,4	1,3	1,4	1,5	1,2	1,1	1,1	1,1	1,3	1,5
3	-3,487	-3,73	-4,34	-3,8	-3,47	-4,83	-5,204	-5,41	-6,01	-4,784	-4,13
Кокс, продукти нафтопереробки, мінеральні продукти											
1	1,648	0,912	1,575	2,4	1,789	1,753	1,428	0,725	0,638	0,923	1,015
2	10,5	9,8	13,1	15	11,1	11,8	11,3	8,1	7,5	9,1	9,2
3	-3,49	-3,73	-4,34	-3,8	-3,47	-4,83	-5,2	-5,4	-6,01	-4,78	-4,12
Хімічна промисловість											
1	1,247	0,621	0,86	1,332	1,25	1,069	0,755	0,526	0,385	0,4103	0,462
2	7,5	6,3	6,8	7,9	7,4	6,8	5,7	5,6	4,3	3,8	4,0
3	-0,38	-1,12	-0,85	-0,488	-0,70	-0,95	-1,22	-1,35	-2,61	-2,942	-2,77
Металургія											
1	1,327	0,616	0,833	1,063	0,908	0,845	0,733	0,456	0,401	0,487	0,56
2	41,2	32,3	33,7	32,3	27,5	27,8	30,9	24,8	22,9	23,4	24,6
3	0,77	0,79	0,76	0,74	0,72	0,72	0,78	0,79	0,723	0,702	0,69
Легка промисловість											
1	0,993	0,676	0,707	0,81	0,7145	0,756	0,747	1,390	0,628	0,712	0,796
2	2,3	2,6	2	1,8	1,6	1,8	2,2	2,4	2,7	2,6	2,6
3	-0,88	-0,77	-1,44	-1,06	-2,29	-2,01	-1,22	-1,35	-1,10	-1,07	-1,18
Машинобудування											
1	1,288	0,798	1,079	1,402	1,569	1,246	0,861	0,558	0,506	0,592	0,643
2	16	16,4	17,3	17	18,9	16,3	13,2	12,1	11,5	11,3	11,2
3	-1,39	-0,27	-0,324	-0,64	-0,64	-0,78	-0,59	-0,74	-1,59	-1,87	-2,10
Деревообробна промисловість											
1	1,051	0,548	1,109	1,369	1,375	1,499	1,41	1,081	1,046	1,081	1,281
2	2,5	3,7	3,4	3,2	3,1	3,8	4,1	4,5	4,6	4,0	4,3
3	-0,42	-0,89	-0,13	-0,09	0,005	0,031	0,295	0,41	0,33	0,30	0,32

Примітка: 1- Коефіцієнт зростання (базовий 2007), 2- Частка від сукупного експорту (%), 3- Відношення сальдо до експорту.

Джерело: розраховано за даними [12]

Статистичні дані експорту за 2007-2019 рр. галузей харчової промисловості демонструють хвилеподібні криві, які візуально мають тенденцію до зростання (рис.3). В цілому за 2007-2019 рр. експорт товарів агропромислового комплексу зростає, за винятком років, на які впливали кризи та неврожай 2010 р. Частка товарів АПК у сукупному експорті зросла в 1,5 рази для готової продукції та продуктів тваринного походження, в 2,7 для жиру та олії, найбільша зміна відбулася для рослинних продуктів – з 3,5% до 25,8%.

Однак, якщо дані аналізувати з точки зору чистого експорту, то ситуація не така однозначна (рис. 4). Позитивно відкриття ринкових кордонів вплинуло на рослинництво, що видно по різкому зростанню експорту та чистого експорту в 2008р. Інша ситуація з продуктами тваринництва та готовими харчовими продуктами: незважаючи на ріст експорту, на ринку України переважали імпортовані товари. В 2007-2009 роки експорт жиру та олії збільшився, проте сума додатного чистого експорту у ці роки майже не змінилася.

Рисунок 3 – Економічні показники харчової промисловості за 2007-2019 рр.

Джерело: складено на основі [12]

Роки	Продукти тваринництва, млн. дол	Продукти рослинного походження, млн. дол	Жири та олії тваринного або рослинного походження, млн. дол	Готові харчові продукти, млн. дол
2007	-24,3	865,9	1329,8	-34,7
2008	-918,6	4114,9	1332,9	-161,0
2009	-671,6	3774,9	1421,8	53,8
2010	-470,3	2412,6	2165,8	66,1
2011	-98,8	3716,0	2927,7	-87,6
2012	-757,0	6784,2	3805,2	528,5
2013	-808,0	6206,2	3103,8	338,4
2014	-109,7	6704,5	3520,3	494,5
2015	275,3	6825,3	3117,5	860,7
2016	148,8	6808,9	3717,0	716,1
2017	377,2	7847,7	4339,0	891,7
2018	292,6	8356,8	4229,2	677,7
2019	206,0	11120,8	4479,5	604,9

Рисунок 4 – Чистий експорт агропромислового комплексу, 2007-2019 рр. Джерело: складено на основі [12]

Показники чистого експорту є найбільш невтішними для продукції тваринного походження. Від’ємне значення пов’язане з істотним збільшенням імпорту, наприклад в 2008 р. імпорт м’яса та харчових субпродуктів збільшився в 5,1 разів. Покращення ситуації зумовлено перевищенням темпів зростання експорту над імпортом. В 2015 році імпорт впав на 51,2%, що було причиною позитивної динаміки в 2015-2019 роки.

Показники зовнішньо-торгівельного сальдо готових харчових продуктів є схожими, але не такими критичними. В останні роки зменшуються обсяги експорту цукру в Узбекистан, що істотно впливає на динаміку експорту харчової продукції загалом [14].

В цілому обсяг експорту продукції тваринного походження зріс на 71% порівняно з 2007 р., рослинного походження зріс в 7,5 разів, жирів та олії – в 2,8 рази, готових харчових продуктів – 1,6 разів. Динаміка чистого експорту товарів агропромислового комплексу та харчової промисловості загалом є позитивною. Спостерігалось зниження чистого експорту тваринництва та готових харчових продуктів в останні два роки.

Враховуючи надзвичайну зацікавленість в українському дереві зі сторони Європи не можна оминати деревообробну промисловість. Судячи з ратифікованих договорів про вільну торгівлю з Японією, Канадою та Ізраїлем, вони зацікавлені в паперово-картонній продукції, яка складає приблизно 85% від маси з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів [15]. Порівняно з 2007 р. в 2019 р. експорт деревини зріс на 69%, а експорт маси з деревини та інших матеріалів зменшився на 43% (рис.5).

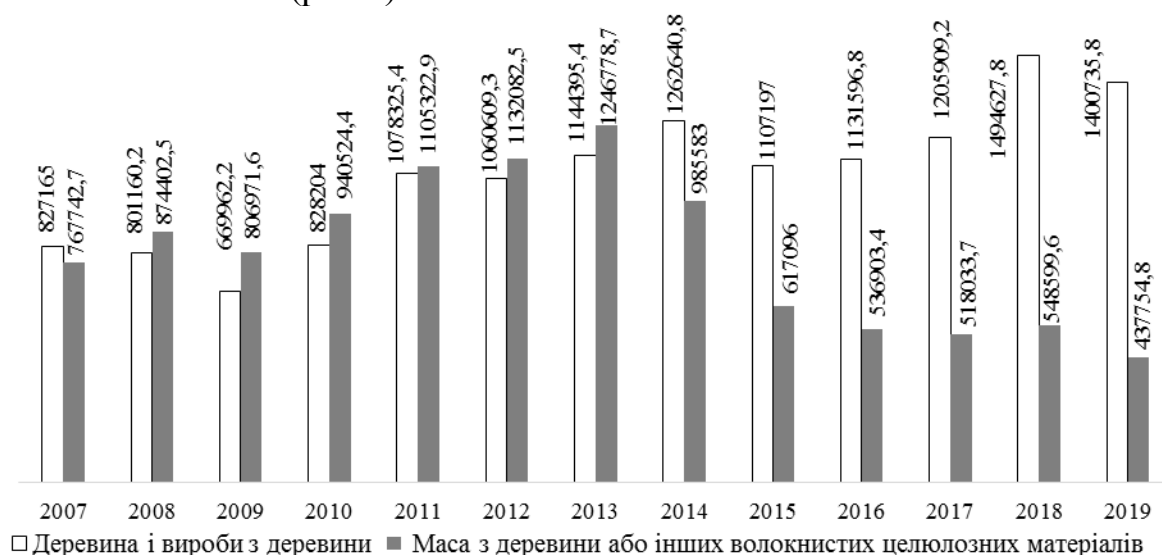

Рисунок 5 – Експорт деревини та виробів з дерева, 2007-2019
 Джерело: складено на основі [12]

Як показано на рисунках 5 і 6 експорт та чистий експорт деревини та виробів з неї має тенденцію до зростання, крім кризових років. В 2008 році сальдо для обох груп є мінімальним за весь аналізований період. В 2014-2015 роках знижуються імпорт та експорт маси з деревини, однією з причин цього є зменшення товарообороту з Росією [16].

Роки	Деревина і вироби з деревини, млн. дол	Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів, млн. грн
2007	452,6	-755
2008	255,4	-961
2009	388,7	-566
2010	486,7	-718
2011	685,3	-731
2012	691,0	-681
2013	728,4	-655
2014	968,1	-304
2015	959,0	-261
2016	934,9	-378
2017	955,4	-437
2018	1190,7	-537
2019	1093,4	-565

Рисунок 6 – Чистий експорт деревини та целюлози, 2007-2019
Джерело: складено на основі [12]

Введення мораторію на експорт лісу в 2015 р. призвело до росту капітальних інвестицій в галузь в 1,5 рази у 2016-2017 роках. Станом на 1 жовтня 2019-го в деревообробну галузь у цілому надійшло 414,8 мільйонів доларів прямих іноземних інвестицій, що на 36,3% більше, ніж на кінець 2016 року, тоді як сукупний приплив ПІІ за цей період становив лише 11,1%. Що надзвичайно позитивно вплинуло на галузь – частка вітчизняних меблів у структурі роздрібного товарообороту протягом 2015–2018 років зросла з 42,1 до 48,3%. Принципово слід зазначити, що всі мита на продукцію деревообробки в Україні встановлено на нульовому рівні, доступ на внутрішній ринок абсолютно відкритий для іноземних конкурентів [17].

Відкриття торговельних кордонів кардинально не змінило рівень експорту легкої промисловості (рис. 7). Проте світова криза сильно вдарила по галузі.

Текстиль посідає провідне місце в експорті легкої промисловості. Його експорт в 2008 р. трохи знизився порівняно з попереднім роком, в період криз - зменшувався, але потім знову зростав. Основною статтею текстилю є текстильний одяг – єдина товарна позиція, вивіз якої переважно був значно більший за ввіз, в тому числі в 2019 році, що свідчить про конкурентоспроможність на світовому ринку (рис. 8).

Експорт шкіри та хутра в 2009 році зменшився на 53% та надалі демонструє динаміку схожу до текстилю. Чистий експорт має стійку негативну тенденцію.

Натомість експорт взуття, головних уборів та парасольок має позитивну динаміку, що не можна сказати про чистий експорт.

В 2016-2019 роки експорт легкої промисловості демонструє підвищення, що вплинуло на збільшення його частки в сукупному ВВП.

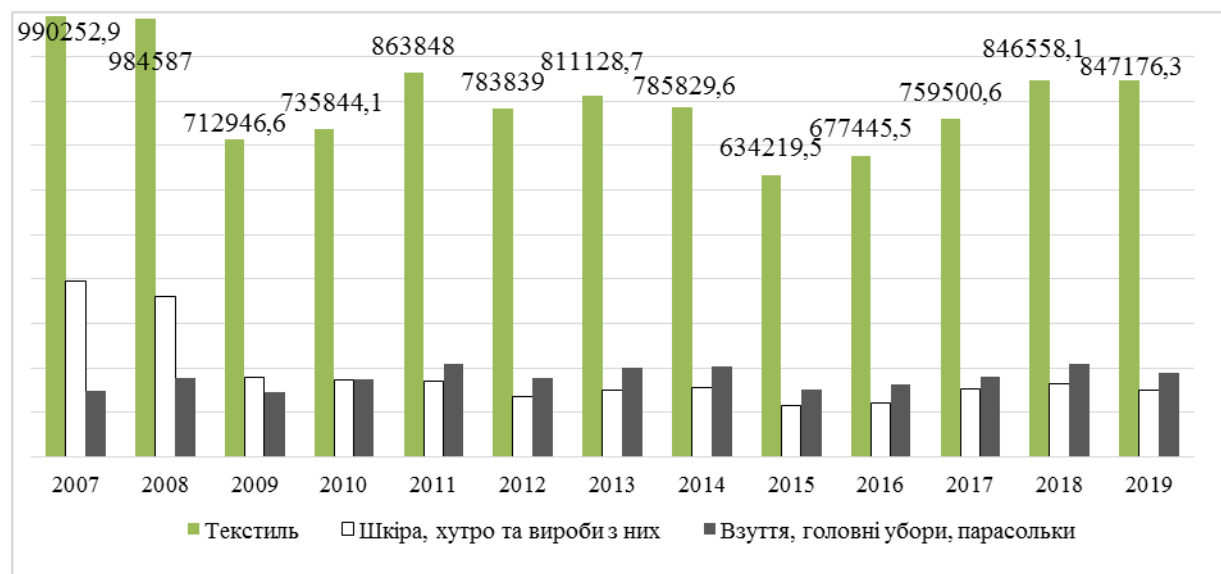

Рисунок 7 – Експорт легкої промисловості за 2007-2019рр
Джерело: складено на основі [12]

Роки	Шкіра, хутро та вироби з них, млн. дол	Текстиль, млн. дол	Взуття, головні убори, парасольки, млн. дол
2007	234,6	-1109,0	-69,3
2008	27,1	-1114,7	-353,0
2009	3,9	-704,0	-142,0
2010	-3,5	-1239,0	-315,5
2011	31,3	-1126,0	-152,7
2012	111,6	-1779,9	-617,8
2013	108,5	-1623,5	-596,2
2014	66,0	-1097,5	-227,9
2015	52,7	-780,4	-97,4
2016	86,9	-868,3	-105,6
2017	99,3	-979,2	-86,6
2018	119,6	-1165,1	-156,8
2019	133,9	-1526,0	-285,0

Рисунок 8 – Чистий експорт легкої промисловості за 2007-2019рр
Джерело: складено на основі [11]

Отже, показники зовнішньої торгівлі для галузі легкої промисловості України після вступу в СОТ в 2008р за 10 наступних

років суттєво знизилися і на сьогодні не дотягують до показників 2007-2008 рр.

Наступним етапом аналізу є експорт коксу і нафтопродуктів, продукції хімічної галузі, в тому числі фармацевтики, виробництво виробів з гуми і пластмаси (рис. 9). З даних продуктів зміцнити свої позиції в структурі ВВП змогли пластмаса, каучук та фармацевтика. Експорт останньої значно менший за імпорт, проте відсоток співвідношення збільшувався за період 2007-2019 рр (табл 3).

Таблиця 3 – Співвідношення експорту до імпорту за 2007-2019рр

Роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Відношення експорту до імпорту фармацевтичних товарів, %	6,7	6,2	7,0	8,1	6,8	7,4	8,1	10,3	11,3	11,5	10,9	11,1	11,7

Джерело: складено на основі [12]

Частка виробництва за аналізований період інших перерахованих продуктів зменшилась, в тому числі через витіснення з ринку іноземними аналогами. Експорт продукції хімічної галузі за 2007-2019 роки зменшився з 8,2 до 3,9%, а полімерних матеріалів – з 2% до 1,4%. Натомість дещо підвищився експорт мінеральних продуктів з 8,7% до 9,7%, що демонструє зацікавленість світового ринку в вітчизняній мінеральній продукції.

Експорт продукції хімічної промисловості збільшився в 2008 році та перевищив свої позиції після кризи 2008-2009 років. Натомість криза 2014-2015 років сильно вплинула на галузь, сповільнивши розвиток.

В 2007 р. нафтопродукти займали 61,5% в структурі мінеральних продуктів, а з 2008 р. більшим попитом користується руди, шлак і зола – щорічний темп приросту 10,5%. Динаміка експорту мінеральних продуктів демонструє зростання, крім кризових років. Чистий експорт також показує позитивну тенденцію.

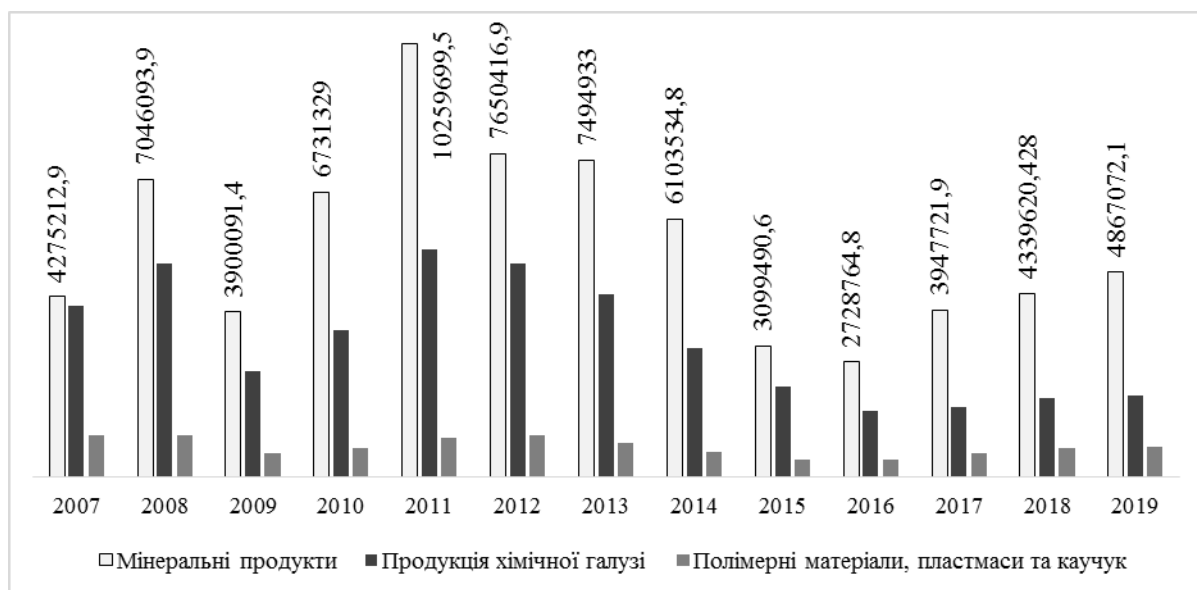

Рисунок 9 – Експорт хімічної промисловості, 2007-2019 рр.
Джерело: складено на основі [12]

За 2007-2019 роки найбільше постраждала продукція хімічної галузі в контексті чистого експорту (рис. 10). Щорічно чистий експорт зменшується в середньому на 13,1%. Темп відновлення галузі повільніший за приріст імпорту.

Роки	Мінеральні продукти, млн дол.	Продукція хімічної галузі, млн дол.	Полімери, пластмаси та каучук, млн дол.
2007	-13005,2	-1269,2	-2425,7
2008	-18395,2	-1913,8	-3478,9
2009	-11795,0	-2804,1	-2100,5
2010	-14396,6	-2962,5	-2976,2
2011	-19769,9	-2630,5	-3560,7
2012	-19891,9	-3527,5	-3467,6
2013	-14867,2	-4108,1	-3805,1
2014	-9991,9	-3728,1	-3051,7
2015	-8590,5	-2878,3	-2233,7
2016	-5766,3	-4061,3	-2457,7
2017	-8557,0	-4885,3	-2684,7
2018	-9852,3	-5187,0	-2864,3
2019	-8116,6	-5551,3	-2842,7

Рисунок 10 – Чистий експорт хімічної промисловості, 2007-2019 рр.

Джерело: складено на основі [12]

За 2007-2019 рр. експорт полімерів зменшився на 37%, темпи приросту експорту та імпорту подекуди випереджали один одного. Найменше сальдо в 2013 році пов'язано зі зменшенням експорту на 21,2%. Середньорічний темп приросту за 2016-2019 рр. склав 15%

для експорту та 7,7% для імпорту, що допомогло зупинити зменшення чистого експорту.

Отже, найбільший розвиток демонструють мінеральні продукти, полімери відстоюють свою позицію, ринок хімічної галузі дедалі більше заповнюють іноземні товари.

Звісно, не можна оминати металургію, що займала 20,5% в експорті нашої країни в 2019 році. Пік її розвитку приходився на 2008 р., що стосується як виробництва так і експорту. В 2008 році експорт чорних металів зріс на 37,2%, а вироби з них – на 21,3%, тобто світовий ринок був більш зацікавлений в сировині, ніж виробках (рис. 11). Експорт металургії 2019 року складає 50% від показників 2007 року.

Чистий експорт чорних металів та виробів з них має позитивне значення, проте демонструє негативну динаміку, зокрема темп зміни чистого експорту чорних металів та виробів з них, щорічно знижується на 5,4% та 25,7% відповідно (рис. 12). В 2019 р. ЄС ввів захисні заходи на сталеву продукцію, що обмежило розширення українського експорту сталі і призвело до від'ємного значення сальдо [18]. Впродовж періоду 2007-2019 рр. продукцію кольорової металургії Україна більше імпортує, в останні роки чистий експорт тяжіє до зменшення.

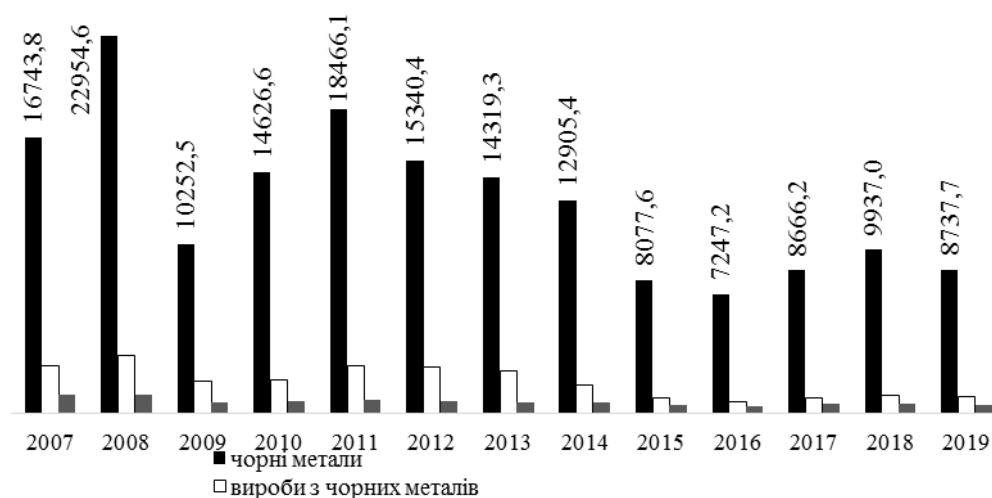

Рисунок 11 – Експорт металургії за 2007-2019 роки
Джерело: складено на основі [12]

Роки	Чорні метали, млн дол.	Вироби з чорних металів, млн дол.	Кольорова металургія, млн дол.
2007	14503,7	1895,8	-354,9
2008	19655,2	2099,9	-551,3
2009	9135,0	1327,1	-321,9
2010	12705,2	1109,1	-609,8
2011	15689,3	1659,7	-945,1
2012	13041,2	1553,9	-944,1
2013	12088,6	1384,8	-905,5
2014	11606,9	850,7	-552,9
2015	7391,9	395,0	-320,4
2016	6448,7	42,6	-459,0
2017	7531,6	89,4	-509,1
2018	8570,3	142,0	-654,9
2019	7486,0	-57,1	-820,2

Рисунок 12 – Чистий експорт металургії за 2007-2019 роки

Джерело: складено на основі [12]

Відкриття торгівельних кордонів в 2008 р. збільшило імпорт в більшій мірі ніж експорт, тобто призвело до різкого зростання імпортованої продукції на вітчизняному ринку (рис. 13-14). Натомість збільшилась частка експорту серед вироблених товарів, що створило позитивну тенденцію на рисунку 13 та покращило торгівельний баланс. Як і у випадку з металургією, товари машинобудування були серед топ 5 у торгівельних відносинах з Росією, припинення яких, відповідно вплинуло на динаміку [16]. Кризи мають більший вплив на експорт транспортних засобів, ніж обладнання.

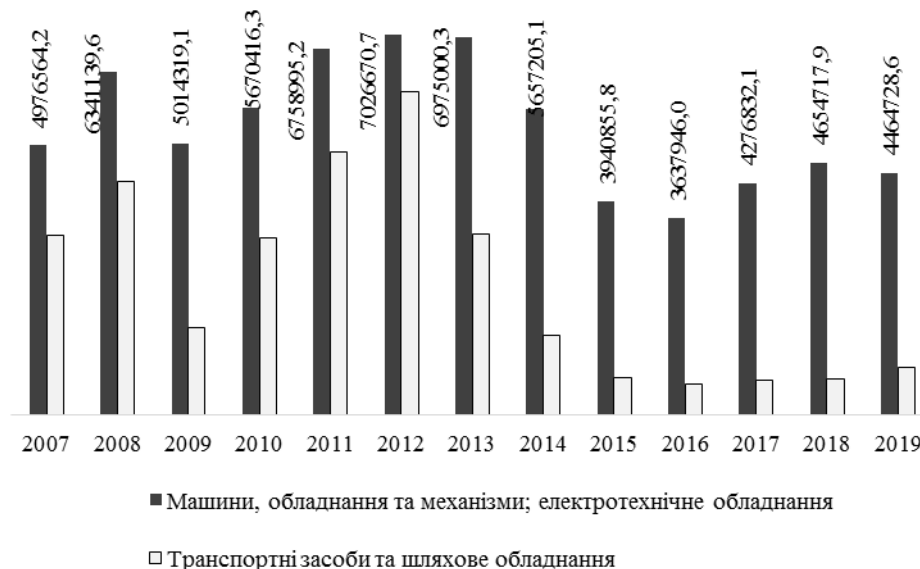

Рисунок 13 – Експорт металургії за 2007-2019 роки
Джерело: складено на основі [12]

Середньорічний приріст експорту машин і обладнання складає 3,2%, імпорту – 20,7%, транспортних засобів – 6,7% та 37,1%, відповідно (рис. 14). Така тенденція дає підстави вважати, що чистий експорт і надалі буде зменшуватися.

Роки	Машини, обладнання та механізми, млн дол.	Транспортні засоби, млн дол.
2007	-5595,1	-4911,9
2008	-7038,7	-7770,1
2009	-1242,7	-567,4
2010	-2496,6	-401,8
2011	-6036,1	-1349,5
2012	-6152,0	-2103,6
2013	-5495,1	-2557,4
2014	-3063,6	-1176,0
2015	-2332,5	-1064,5
2016	-4251,4	-2403,8
2017	-5625,8	-3556,2
2018	-7300,5	-3884,7
2019	-8842,6	-5279,0

Рисунок 14 – Чистий експорт металургії за 2007-2019 роки
Джерело: складено на основі [12]

Висновки. Проведений аналіз показав, що найбільш позитивні показники за умови членства України в СОТ спостерігаються у агропромислового комплексу та деревообробної промисловості. В структурі національної економіки також відзначено розвиток фармацевтики, виробництва мінеральної продукції, що прослідковується і в зовнішньоторговельній діяльності, виробництва полімерів, легкої промисловості та послуг. Незважаючи, на значення металургії як експортноорієнтованої галузі прослідковується негативна тенденція, те ж стосується машинобудування, окрема продукція якого є лібералізованою.

Деякі фахівці висловлюють думку про можливий перегляд світовою спільнотою основ регулювання міжнародної торгівлі, в тому числі і СОТ. Невідомо чи втіляться ці думки в реальність, але на даний момент визначена база національних економік та міжнародних зв'язків від якої будуть відштовхуватись країни на даному етапі свого розвитку.

Література:

1. Міністерство розвитку торгівлі та сільського господарства. Україна в СОТ 10 років. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=00055263-dcbf-405e-8d71-c7da7abaa3c9&title=UkraineVSot10-Rokiv> (дата звернення 14.04.2020).
2. Клименко І. В. (2014). Окремі аспекти використання механізмів СОТ для захисту інтересів національних товаровиробників // [Електронний ресурс]. – Режим

- доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7132/7977> (дата звернення 14.04.2020).
3. Ус І. В. (2019). Стратегія забезпечення економічних інтересів України в умовах трансформації СОТ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/a4-avtoreferat_us_17.01.2020-rechat.pdf (дата звернення 14.04.2020).
 4. Андрійчук В.Г., Іванов Є.І. (2014). Вплив угоди про асоціацію між Україною та ЄС на митно-тарифне регулювання і зовнішньоторговельний режим сторін // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/3\(74\)/uazt_2014_3_3.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/3(74)/uazt_2014_3_3.pdf) (дата звернення 14.04.2020).
 5. Фомін І. С. (2011). Перспективи реформування зовнішньоторговельної системи України на основі європейських стандартів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/Acer/Downloads/apmv_2011_97\(1\)_36.pdf](file:///C:/Users/Acer/Downloads/apmv_2011_97(1)_36.pdf)
 6. Н. І. Пахомова. (2011). Деякі наслідки інтеграції України у Світову торговельну систему в результаті приєднання до СОТ// [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=757> (дата звернення 14.04.2020).
 7. Барановський О., Сіденко В. (2002). Україна і Світова організація торгівлі: як збільшити плюси та зменшити мінуси // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina_i_svitova_organizatsiya_torgivli_yak_zbilshiti_plyusi_ta_zmenshiti_minusi.html (дата звернення 14.04.2020).
 8. Бураковський І., Мовчан В. (2008). Членство України в СОТ: огляд зобов'язань та коментарі до них// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/books?pid=1510> (дата звернення 14.04.2020).
 9. Є. І. Іванов. (2015). Механізми вдосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах членства в СОТ// [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/857> (дата звернення 14.04.2020).
 10. Гужва І. Ю. (2015) Концептуальні основи формування зовнішньоторговельної політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_5-6_3 (дата звернення 14.04.2020).
 11. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (2015). Галузеві впливи членства України в СОТ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/WTO_industry.pdf (дата звернення 14.04.2020).
 12. Державна служба статистики України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 13. Global Dynamics of implemented interventions // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.globaltradealert.org/global_dynamics/area_all (дата доступу 14.04.2020).
 14. Укрінформ. (2019). Експорт українського цукру скоротився на 27% // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2792744-eksport-ukrainskogo-cukru-skorotivsa-na-27.html> (дата звернення 14.04.2020).
 15. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Україна та Світова організація торгівлі. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=8347f1df-c110-4f80-a33f-da059690c402&tag=SpivrobitnitstvoZSvitovoiuOrganizatsiieiuTorgivli> (дата доступу 14.04.2020).

16. Слово і діло. (2019). Торгівля України з Росією: обсяги у 2014-2019 роках. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/23/infografika/ekonomika/torhivlya-ukrayiny-rosiyeyu-obsyahy-2014-2019-rokax> (дата звернення 14.04.2020).
17. Гужва І. (2019) «Дерев'яні» реформи та їх наслідки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/promyshliennost/derev-yani-reformi-ta-yih-naslidki-337333_.html (дата звернення 14.04.2020).
18. Європейська правда (2020) // Хто зайняв місце Росії: як змінилася зовнішня торгівля України у 2019 році. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/02/3/7105833/>

References:

1. Ministry for Development of Economy Trade and Agriculture of Ukraine (2018), “Ukraine v SOT 10 rokiv”, Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=00055263-dcbf-405e-8d71-c7da7abaa3c9&title=UkraineVSot10-Rokiv> (Accessed 14.04.2020).
2. Klymenko, I. V. (2014), “Some aspects of the use of WTO mechanisms to protect the interests of domestic producers”, Available at: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7132/7977> (Accessed 14.04.2020).
3. Us, I. V. (2019), “Strategy for ensuring the economic interests of Ukraine in the conditions of WTO transformation”, Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/a4-avtoreferat_us_17.01.2020-pechat.pdf (Accessed 14.04.2020).
4. Andrijchuk, V.H. and Ivanov, Ye. I. (2014), “The impact of the Association Agreement between Ukraine and the EU on customs and tariff regulation and foreign trade regime of the parties”, Available at: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/3\(74\)/uazt_2014_3_3.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/3(74)/uazt_2014_3_3.pdf) (Accessed 14.04.2020).
5. Fomin, I. S. (2011), “Prospects for reforming Ukraine's foreign trade system on the basis of European standards”, Available at: [file:///C:/Users/Acer/Downloads/apmv_2011_97\(1\)_36.pdf](file:///C:/Users/Acer/Downloads/apmv_2011_97(1)_36.pdf) (Accessed 14.04.2020).
6. Pakhomova, N. I. (2011), “Some consequences of Ukraine's integration into the World Trade System as a result of accession to the WTO”, Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=757> (Accessed 14.04.2020).
7. Baranovs'kyj, O. and Sidenko, V. (2002), “Ukraine and the World Trade Organization: how to increase the pros and reduce the cons”, Available at: https://dt.ua/ECONOMICS/ukrayina_i_svitova_organizatsiya_torgivli_yak_zbilshiti_plyusi_ta_zmenshiti_minusi.html (Accessed 14.04.2020).
8. Burakovs'kyj, I. and Movchan, V. (2008), “Ukraine's membership in the WTO: a review of commitments and comments on them”, Available at: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/books?pid=1510> (Accessed 14.04.2020).
9. Ivanov, Ye. I. (2015), “Mechanisms for improving Ukraine's foreign trade policy in the context of WTO membership”, Available at: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/857> (Accessed 14.04.2020).
10. Huzhva, I. Yu. (2015), “Conceptual bases of formation of foreign trade policy of Ukraine”, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2015_5-6_3 (Accessed 14.04.2020).
11. Institute for Economic Research and Policy Consulting, (2015), “Sectoral influences of Ukraine's membership in the WTO”, Available at:

- http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/WTO_industry.pdf (Accessed 14.04.2020).
12. State Statistics Service of Ukraine, (2020), Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 14.04.2020).
 13. Global Dynamics of implemented interventions, (2020), Available at: https://www.globaltradealert.org/global_dynamics/area_all (Accessed 14.04.2020).
 14. Ukrinform. (2019), “Ukrainian sugar exports down 27%”, Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2792744-eksport-ukrainskogo-cukru-skorotivsa-na-27.html> (Accessed 14.04.2020).
 15. Ministry of Economic Development Trade and Agriculture of Ukraine, (2020), “Ukraine and the World Trade Organization”, Available at: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=8347f1df-c110-4f80-a33f-da059690c402&tag=SpivrobitnitstvoZSvitovoIUOrganizatsiieIUOrgivli> (Accessed 14.04.2020).
 16. Word and deed, (2019), “Ukraine's trade with Russia: volumes in 2014-2019”, Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2019/12/23/infografika/ekonomika/torhivlya-ukrayiny-rosiyeyu-obsyahy-2014-2019-rokax> (Accessed 14.04.2020).
 17. Huzhva, I., (2019), “Wooden” reforms and their consequences”, Available at: <https://dt.ua/promyshliennost/derev-yani-reformi-ta-yih-naslidki-337333.html> (Accessed 14.04.2020).
 18. European Truth, (2020), “Who took the place of Russia: how Ukraine's foreign trade has changed in 2019”, Available at: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2020/02/3/7105833/> (Accessed 14.04.2020).